

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI BADIY
ADABIYOTGA JALB ETISHDA AN'ANAVIY ISH SHAKLLARIDAN
FOYDALANISH**

Allaberdiyeva Qumri Xamrayevna

*Termiz davlat pedagogika instituti, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent.*

Tursinova Sanobor Turaxon qizi

*Termiz davlat pedagogika instituti, Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim
fakulteti talabasi, Email: sabobar92@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Termiz shahridagi 21-sonli maktabgacha ta'lim tashkilotida maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy adabiyotga jalb etish maqsadida tayyorlov guruhi misolida o'tkazilgan tadqiqot natijalari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida bolalarning ta'lim sohalarini o'zlashtirish darajasi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, guruhda ijtimoiy-kommunikativ rivojlanish, nutqning shakllanishi, bilish faoliyatining rivojlanishi hamda badiiy-estetik qobiliyatlarda sezilarli o'sish kuzatildi.

Kalit so'zlar: maktabgacha yoshdagi bolalar, badiiy adabiyot, tayyorlov guruhi, o'zlashtirish darajasi, tadqiqot ishi, ijtimoiy-kommunikativ rivojlanish, bolalar nutqi, bilish faoliyati, badiiy-estetik rivojlanish.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРАДИЦИОННЫХ ФОРМ РАБОТЫ ДЛЯ
ПРИВЛЕЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА К
ЛИТЕРАТУРЕ**

Аннотация: В статье описывается исследовательская работа, проведенная в ДООУ No 21 города Термез с целью привлечения детей дошкольного возраста к художественной литературе. Исследование было направлено на изучение уровня освоения образовательных областей детьми подготовительной группы. В результате в группе наблюдался значительный

рост показателей социально-коммуникативного развития детей, развития детской речи, познавательного и художественно-эстетического развития.

Ключевые слова: *дети дошкольного возраста, художественная литература, подготовительная группа, уровень усвоения, исследовательская работа, социально-коммуникативное развитие, детская речь, познавательное развитие, художественно-эстетическое развитие.*

USING TRADITIONAL WORK FORMS TO INVOLVE PRESCHOOL CHILDREN IN LITERATURE

Abstract: *This article presents research conducted at Preschool Educational Institution No. 21 in Termez city, focusing on the level of educational attainment among children in the preparatory group, with the aim of engaging preschool-aged children in literature. The results showed significant improvement in indicators such as children's socio-communicative development, speech development, cognitive development, and artistic-aesthetic development within the group.*

Keywords: *preschool children, literature, preparatory group, level of attainment, research work, socio-communicative development, children's speech, cognitive development, artistic-aesthetic development.*

Kirish. Bolalar adabiyoti - bu bolalar va o'smirlar uchun yaratilgan badiiy, ilmiy, ilmiy-ommabop hamda publitsistik asarlar majmuini ifodalaydi. Ushbu yo'nalishning asosiy qismini badiiy asarlar tashkil etadi. Jahon xalqlari, jumladan, o'zbek xalqining bolalar adabiyoti ham tez aytishlar, topishmoqlar, o'yin qo'shiqlari, rivoyatlar, afsonalar, ertaklar, maqollar, masallar va dostonlar kabi, asosan bolalarga mo'ljallangan og'zaki ijod namunalaridan boshlangan.

Bolalar adabiyotini ikki toifaga ajratish mumkin;

1. Bevosita bolalarga mo'ljallab yaratilgan asarlar.
2. Aslida kattalar uchun yozilgan, biroq keyinchalik bolalar adabiyotiga singib ketgan asarlar [1].

Mualliflar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda [2] maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda badiiy adabiyotning o'rni tahlil qilingan. Tadqiqotda hikoyalar, ertaklar va she'rlar orqali nafaqat bolalar nutq madaniyatini, balki ularning hissiy idroki, tasavvuri, ijodiy tafakkuri va lug'at boyligini kengaytirish, so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish hamda fikrlarni izchil va mantiqiy ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati yoritilgan.

Shuningdek, boshqa tadqiqotda [3] maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishda badiiy adabiyotning tutgan o'rni va ahamiyati har tomonlama tahlil qilinib, ularning shaxsiy rivojlanishi hamda ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Ushbu yo'nalishdagi yana bir tadqiqotda [4] o'yinlarning pedagogik va psixologik xususiyatlari bolalar tarbiyasida muhim omil sifatida ko'rsatilib, ularning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatishi ilmiy asoslangan.

Metodik adabiyotlarni o'rganish jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarni kitob bilan tanishtirishda qo'llaniladigan turli xil an'anaviy usullar aniqlanib, ular amaliy faoliyatda sinovdan o'tkazildi. Mazkur usullar bolalarda badiiy adabiyotga qiziqish uyg'otish, o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantirish hamda nutq va tafakkur rivojini qo'llab-quvvatlashga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida quyidagi an'anaviy ish shakllaridan foydalanildi:

Badiiy adabiyot bilan tanishtirish bo'yicha ta'lim faoliyati;

Kun davomida muntazam kitob o'qish, shuningdek kunduzgi uyqudan oldin kitob o'qish an'anasini joriy etish;

Guruhda "Ertaklar olamiga sayohat" nomli kitob burchagini tashkil etish;

Bolalar shoirlari va yozuvchilari ijodiga bag'ishlangan mavzuli ko'rgazmalar va namoyishlarni bezash;

"Kitoblar shifoxonasi" ni tashkil etish va uning faoliyatini yo'lga qo'yish;

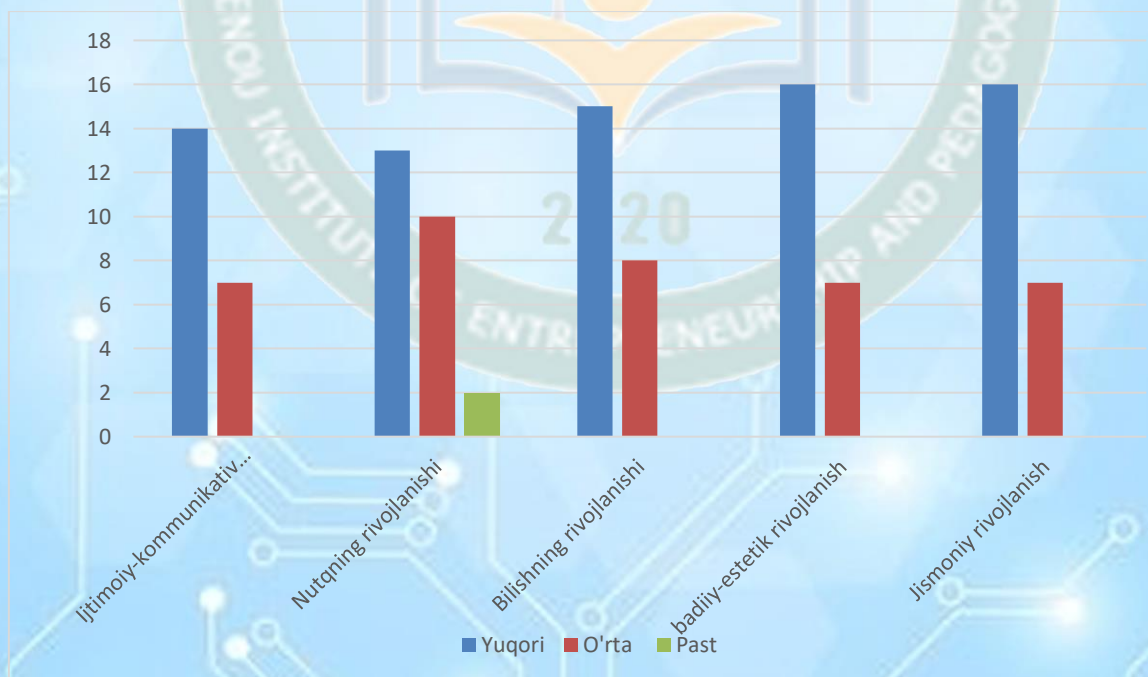
Badiiy asarlar asosida yaratilgan multfilmlar va ertaklarni namoyish etish;

Syujetli o'yinlar ("Teatr", "Konsert" va boshqalar) orqali bolalarning she'r va xalq og'zaki ijodi namunalarini ifodali o'qishiga imkon yaratish;

Teatrlashtirilgan faoliyat: barmoq, stol usti, qo'g'irchoq teatri va dramatik o'yinlar kabi shakllardan foydalanish.

Bugungi kun voqeligini inobatga olgan holda, an'anaviy metodlar bilan bir qatorda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish zarur deb topildi. Shulardan biri - **axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT)** foydalanishdir. Kompyuter texnologiyalari yordamida an'anaviy ish shakllarini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish imkoniyati yaratildi. Bunday yondashuvlar bolalarning **kitobxonlik didini shakllantirish, badiiy adabiyotga qiziqishini oshirish va ta'lim jarayonini yanada interfaol** qilishga xizmat qiladi.

O'quv yili yakunida o'tkazilgan **pedagogik monitoring** natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish yo'nalishlarining barchasida **ijobiy dinamikani** ko'rsatdi. Kuzatuvlar shuni tasdiqladiki, bolalarning aksariyati rivojlanishning **yuqori** va **o'rta** darajalariga erishgan (1-rasm).

7-rasm. 21-sonli MTM tayyorlov guruhidagi bolalar tomonidan ta'lim sohalarini o'zlashtirish darajasining o'quv yili oxiridagi umumiy natijalari

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tayyorlov guruhidagi tarbiyalanuvchilarda badiiy adabiyotga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshdi. Bolalar o'z tashabbuslari bilan muayyan asarlarni tinglash istagini tez-tez bildirishmoqda, ularni idrok etish jarayoniga faol kirishib ketishmoqda. Kattalarning matn tahliliga oid savollariga bolalar ishtiyoq va mustaqil fikrlash bilan javob berishadi. Badiiy asar asosida yaratilgan syujetli o'yinlarda ular zavq bilan ishtirok etishadi, qahramonlar obrazini shakllantirishda ijodiy tashabbuskorlik namoyon etishmoqda. Shuningdek, bolalar adabiy obrazlar va asar syujetlarini boshqa faoliyat turlarida - rasm chizish, rolli o'yinlar, teatrlashtirilgan chiqishlarda ham qo'llab, ularni ijodiy tarzda qayta talqin etishmoqda. Bu esa badiiy adabiyotning maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqiy, bilish, ijtimoiy va estetik rivojlanishida muhim omil ekanini tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jamilova B. O'zbek bolalar adabiyoti. O'quv qo'llanma. T.: Innovatsiya-Ziyo. 2021. – 222 b.
2. Maxmudova O.T., Tursunova N.N. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning ahamiyati // Academic research in modern science International scientific-online conference. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15043306> 2025 y. Vol. 4, Number 12, pp. 127–133).
3. Ostanayeva Z., Abdiyeva F.F. Maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy adabiyot asarlariga qiziqtirishning pedagogik-psixologik omillari // “Ta’lim sifati yangi O‘zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili” xalqaro konferensiyasi. Qo‘qon. 2025 yil, 601-602 betlar.
4. Allaberdiyeva Q.X., Tashmurodova M. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yinining pedagogik va psixologik xususiyatlari // "Экономика и социум" №4(131) 2025 y. www.iupr.ru.